

Les memòries del dissortat Josep Bonastre de Santa Magdalena, pagès de Masquefa (1787-1815)

Raimon Soler Becerro i Francesc Valls Junyent

Universitat de Barcelona

UN NOU LLIBRE DE FAMÍLIA DE PAGÈS

Aquest treball té un objectiu ben modest: donar a conèixer un manuscrit que va ser localitzat entre la documentació que configura el fons patrimonial de la masia de Can Bonastre de Santa de Magdalena, situada dins el terme de Masquefa, en el vessant sud-oriental de la comarca de l'Anoia, en un territori que, emperò, respon plenament a les característiques geoclimàtiques del Penedès.¹ Es tracta d'un document força peculiar dins d'aquest arxiu. Res té a veure amb els altres (quasi un centenar) que el conformen, majoritàriament actes notariaus com ara vendes, testaments, capítols matrimonials, etc. Es tracta d'unes notes redactades per Josep Bonastre de Santa Magdalena i Domènech al llarg de la seva vida amb una clara voluntat memorística.²

Som, per tant, davant d'un més d'aquells molt nombrosos textos que a Catalunya al llarg de l'època moderna van ser escrits per un tipus molt determinat de pagesos i amb unes finalitats també molt concretes, tal com Xavier Torres ha posat en relleu en un estudi recent dels principals exponents d'aquest gènere literari.³ I és que Josep Bonastre respon plenament

1. Per a la caracterització geogràfica d'aquest territori, vegeu l'estudi clàssic de J. Iglésies (1938).
2. L'existència d'aquest manuscrit havia estat anteriorment esmentada en la seva història de Masquefa per M. Térmens Graells (1991).
3. X. Torres (2000).

als paràmetres d'aquell pagès memorialista fixats per Torres en el seu estudi. Fou un pagès ben arrelat al territori, que gaudia d'un cert nivell de benestar material ja que posseïa una quantitat força significativa de terra al voltant del seu mas.⁴ I el que és més important, Bonastre era un pagès que disposava d'un grau d'instrucció suficient per atrevir-se a agafar la ploma amb l'objectiu de deixar escrites en uns fulls de paper les vivències i els esdeveniments que havia presenciat més directament i viscut amb major intensitat.

Val a dir que Josep Bonastre no és l'únic pagès memorialista de la seva parentela, i el fet que en la contornada hagin aparegut altres documents d'aquest mateix estil fa suposar, com ja deia Pere Pascual fa uns quants anys,⁵ que aquests pagesos amb vel·leïtats literàries eren més la norma que no pas l'excepció entre els propietaris benestants de bona part de la Catalunya de les masies. Així, ben a prop de Masquefa, al municipi de Subirats, a l'actual comarca de l'Alt Penedès, Isidre Mata del Racó, exactament a la mateixa època, va portar a terme un treball absolutament monumental amb la redacció d'un llibre de família de diversos volums, que no solament incloïa les seves memòries, sinó també la transcripció d'una gran quantitat de documentació relacionada amb la seva propietat i el seu municipi, que havia localitzat en diversos arxius de la comarca.⁶ Molt més proper encara a Can Bonastre hi ha Can Llucià de les Parres, una masia situada dins el terme de Castellolí (a l'Anoia), el propietari de la qual, Ramon Brugués, pels mateixos anys que Josep Bonastre, emprèn la tasca de plasmar en paper les seves observacions sobre les coses per ell més destacables de la quotidianitat de la casa i l'explotació agrària i sobre els esdeveniments per ell jutjats com a més significatius de l'època en què li va tocar viure.⁷ Si bé no hem pogut documentar cap grau de parentiu entre aquest Ramon Brugués i Josep Bonastre, sí que ha estat possible fer-

4. Sobre la dimensió de Can Bonastre, vegeu el quadre 1. El total de 172 jornals (cap a 85 ha) situa Can Bonastre plenament en el grup de grans propietaris d'aquesta zona de contacte entre les comarques de l'Anoia i de l'Alt Penedès. Vegeu: M. Gutiérrez Poch (1992) i J. Colomé Ferrer (1992).
5. P. Pascual i Domènech (1980), p. 52, nota 3.
6. Vegeu una selecció dels escrits d'Isidre Mata a J. Colomé Ferrer (ed.) (1997).
7. Ramon Brugués inicià els seus escrits en un «Llibra comprat [...] á la Fira de Santa Coloma al prime de juny Any 1803 per lo preu de una peseta y tres vintidosos y esto sera pera fer Memoria de las cosas que se fan entra any sia bendas, sia compras y tot y qual-sebol tracta que sia». Aquesta llibreta, que va ser començada amb una finalitat comptable, va acabar esdevenint un llibre de memòries arran de l'esclat de la Guerra del Francès.

ho en el cas d'un altre memorialista del mateix poble de Castellolí i d'aquesta mateixa època: Pau Brugués i Elias, propietari de Can Jaume Brugués. Aquest Pau Brugués, segons tots els indicis, era cunyat de Josep Bonastre, el qual, cap al 1798, s'havia casat amb Teresa Brugués i Elias, germana de l'esmentat Pau.⁸ La vocació literària de Pau Brugués, però, seria més tardana que la de Josep Bonastre o la de l'abans esmentat Ramon Brugués. Es remunta als anys del Trienni Liberal de 1820-1823, en què es va dedicar a fer «memòria dels treballs que ha passats la Casa de Jaume Brugués de Castellolí y los que la governaben [...] en aquells calamitosos anys de fanatisme [...], revolució y despotisma de la Constitució [...]».⁹

Tant Isidre Mata, com Ramon Brugués, com Josep Bonastre de Santa Magdalena dediquen una part molt extensa de les seves obres a la narració de les vicissituds per les quals van passar ells, les seves famílies i propietats i el país en conjunt durant l'ocupació napoleònica de 1808 a 1814. La Guerra del Francès va ser, si se'ns permet l'expressió, el fet central de les seves vides, l'esdeveniment més destacat que els va tocar viure i que més durament va colpir la seva existència. La crònica que Bonastre fa de l'ocupació napoleònica engruixeix, per tant, les nombroses aportacions de testimonis coetanis dels fets esdevinguts a Catalunya entre 1808 i 1814, majoritàriament degudes a eclesiàstics, d'entre les quals cal destacar, per raó de la proximitat amb Can Bonastre, les del Dr. Pere Solanllonch, rector del poble de Pierola,¹⁰ i les de Mn. Zoil Gibert, rector d'Olesa de Montserrat,¹¹ pobles ambdós molt propers a Masquefa. En totes aquestes

Aquesta evolució és força típica, tal com ha assenyalat Torres en el seu estudi [vegeu: X. Torres (2000), p. 67-70]. Una transcripció parcial de les memòries de Ramon Brugués va publicar-la el periòdic igualadí *Sometent* l'any 1908, amb motiu de la celebració del centenari de la invasió napoleònica, en els números 154, 155, 156, 157, 160, 162 i 163. També n'ha publicat algun fragment J. Castellar-Gassol (1989), p. 89-92.

8. Els capítols matrimonials foren atorgats davant del notari de Piera, Mariano Cases Boldú, el dia 12 de setembre de 1798. Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, doc. 14. El mateix dia va celebrar-se el matrimoni a l'església parroquial de Masquefa. Arxiu Parroquial de Masquefa, llibre de Matrimonis 1750-1803, f. 275.
9. J. Castellar-Gasol (1989), p. 99. Pere Pascual ha acudit diverses vegades a aquest manuscrit i a d'altres del mateix estil localitzats a l'Anoia (com ara el *Llibre diari* de Martí Vidal, pagès de Gallardes, de Sant Martí de Tous) a l'hora d'analitzar les vicissituds per les quals va passar la pagesia catalana, en general, i l'anoiencia en particular durant la primera meitat del segle XIX. Vegeu: P. Pascual i Domènech (1980 i 1990), p. 21-81.
10. J. Tèrmens Samsó; F. Valls Junyent (1987).
11. J. Segura (1907-1908), vol. I, p. 593 i s.

memòries —es pot comprovar en l'escrit de Bonastre de Santa Magdalena— s'ofereix una visió de l'episodi molt a les antípodes de les que havia difós la historiografia romàntica i que tant han arrelat en el subconscient del país.¹²

Amb les planes que vénen a continuació no pretenem altra cosa que oferir algunes indicacions sobre el context en què va ser escrit el document objecte de publicació. Per això, ens limitarem, en primer lloc, a fer algunes consideracions sobre la història i la consistència de la família i l'heretat de l'autor, l'esmentat Josep Bonastre de Santa Magdalena. En segon lloc, intentem analitzar de manera succinta el testimoni que dona dels principals esdeveniments que li va tocar viure creuant i comparant el seu testimoniatge amb la narració i les reflexions d'alguns dels altres autors coetanis esmentats. Finalment, fem algunes indicacions sobre els criteris que s'han utilitzat en la transcripció del manuscrit.

CAN BONASTRE DE SANTA MAGDALENA: UN MAS DE POBLAMENT ANTIC

Va ser l'historiador mossèn Josep Mas qui va assenyalar l'existència d'una antiga capella dedicada a santa Magdalena en l'heretat de Can Bonastre,¹³ de manera que, segons ell, la primera referència documental que es té d'aquesta església dedicada a l'esmentada santa és de l'any 1037. Aquell any, Erumir i la seva muller Saborida empenyoraren diverses propietats situades al comtat de Barcelona, al terme de Masquefa i a prop de l'església de Santa Maria de Palau, per la quantitat d'un mancús i una quartera de forment que devien al levita Armengol. Les propietats empenyorades confrontaven a llevant i ponent amb terra del monestir de Sant

12. Per una visió desmitificadora de la Guerra del Francès vegeu: J. Fontana (1980 i 1981). Vegeu també la revisió de la tota la mitologia existent al voltant de les batalles del Bruc que fa J.M. Torras i Ribé (1982).
13. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona-Casa de l'Ardiaca, Fitxes de mossèn Josep Mas i Domènech, vol. XIV, f. 106v. i 107: «Dins la parroquia de Masquefa existeixen variats masias nomenades Bonastre que quiscuna porta un adjectiu per distingir-se l'una de l'altra, citant aquí entre elles, l'Hostal del Bonastre, lo Bonastre dels Torrents y lo de Sta. Magdalena. En aquesta última per temps hi hagué una capella dedicada a Sta. Magdalena que avui ja no existeix [...]». Aquesta nota sembla que va ser escrita amb la finalitat de ser publicada posteriorment, però segons tots els indicis va quedar inèdita entre el papers privats de mossèn Mas.

Cugat del Vallès; a migdia amb terra de Santa Maria de Palau, i a tramuntana amb terra de Geribert Sunyer.¹⁴ Mossèn Mas ens adverteix de la confusió que provoca que en aquella època es fes servir el nom de Maria per referir-se a Santa Maria Magdalena, raó per la qual ell pensa que aquesta Santa Maria de Palau que apareix en aquest document de l'any 1037 en realitat correspondria a la capella de Santa Maria Magdalena.¹⁵

Si acceptem la hipòtesi de mossèn Mas (absolutament plausible) és molt probable que aquesta església sigui la que apareix en un document encara més antic del *Cartulari de Sant Cugat del Vallès*. Ens referim al document número 497 corresponent a l'acta d'un judici que s'hauria celebrat a Masquefa, concretament dins de l'esmentada església de Santa Maria, l'any 1025.¹⁶

El topònim «Palau» que apareix en l'empenyorament datat el 1037, molt probablement deu designar un indret dins el terme de Masquefa conegut com a «Palau Sec» (en llatí *Palacio Siccho*) esmentat ja en un altre document del mateix *Cartulari de Sant Cugat* de l'any 1008. Segons l'historiador Pierre Bonnassie, aquest i altres «palau» que apareixen en la documentació vers l'any 1000 eren antics edificis públics, centres al seu torn d'unitats d'explotació de domini públic de l'època del baix imperi romà.¹⁷

Deixant de banda aquestes especulacions de Bonnassie entorn del topònim «Palau», el cert és que es pot concloure amb força seguretat que a l'inici del segon mil·lenni, al voltant de l'any 1000, l'indret on avui s'alça la masia de Can Bonastre de Santa Magdalena ja estava poblat i les terres de l'entorn ja eren objecte de conreu estable.

Una fita important en la història de l'indret s'esdevingué l'any 1063, moment en què consta que un tal Gerbert, fill d'Hug i d'Irlda, i la seva muller Erius van fer donació de la meitat de l'església i propietats de Santa Maria Magdalena al monestir de Sant Cugat del Vallès.¹⁸ A partir d'aleshores, els destins de l'església i de les propietats que hi estaven vinculades van quedar lligats al monestir vallesà, el qual en aquesta època va aconseguir, a partir de diverses donacions pietoses, fer-se amb el control de bona part de les terres de Masquefa.¹⁹

14. *Ibidem*. Aquest document, segons mossèn Mas, es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, escriptura número 21 de Ramon Berenguer I.

15. *Ibidem*.

16. J. Rius Serra (1945-1981), vol. II, p. 148.

17. P. Bonnassie (1979), p. 131-133.

18. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona-Casa de l'Ardiaca, Fitxes de mossèn Josep Mas i Domènech, vol. XIV, f. 106. J. Rius Serra (1945-1981), vol. II, p. 301.

19. M. Tèrmens Graells (1991), p. 142-143.

L'església de Santa Maria Magdalena de Palau continua apareixent en la documentació dels segles XII, XIII i XIV. Així, per exemple, gràcies a les referències recopilades per mossèn Josep Mas, sabem que el 1290 un tal Guillem de Goltres Jussanes va fer un llegat de 5 sous a Santa Magdalena de Palau. El 1333, era Guillem Badia qui feia donació de 2 sous a la mateixa església.²⁰ Segons indicava Mas, durant els segles XVI i XVII l'església de Santa Magdalena de Palau encara subsistí oberta al culte. Tanmateix, l'any 1728 ja consta com un edifici enrunat.²¹

La data més antiga esmentada en la documentació conservada al mateix mas de Can Bonastre de Santa Magdalena és de l'any 1398. Aquell any, Romeu March, del terme de Piera, va vendre a Barthomeu Salelles de Santa Maria Magdalena de Palau una peça de terra d'una superfície de 14 jornals de llauró de mules coneguda amb el nom de «la vinya d'en Gilabert».²² Aquesta operació és significativa per dues raons. La primera, pel fet de ser la primera vegada en què s'esmenta explícitament el conreu de la vinya en aquestes terres. La segona, perquè és la primera ocasió en

20. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona-Casa de l'Ardiaca, Fitxes de mossèn Josep Mas i Domènech, vol. XIV, f. 106-108. Es tracta de dos llegats documentats per mossèn Mas en documents procedents de l'Arxiu de la Catedral de Barcelona.

21. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona-Casa de l'Ardiaca, Fitxes de mossèn Josep Mas i Domènech, vol. XIV, f. 107.

22. Arxiu Patrimonial de Can Bonastre de Santa Magdalena, doc. 66. Aquest document correspon a la liquidació d'un censal que havia estat creat el 1634. En l'acte notarial de creació del censal es feia constar la hipoteca d'aquesta peça de terra: «[...] specialiter et expresse hypothecamus [...] totam illam petiam terrae campam quam habemus in termino villae Apiariae in loco vocato La Socarrada antiquitur vero la vinya den Gilabert, continetem in se quindecim jornalía aratoris mulorum [...] et spectat predicta que vobis specialiter obligamus scilicet ad me dictum Petrum Joannem Bonastra tanquam filium et heredem universalem bonorum omnium que fuerunt Joannis Bonastra qo. patris mei [...] Ad dictum autem Joannem Bonastra [...] pertinebat et spectabat suis certis et legitimis titulis et ex longueva et immemoriali ac prescripta successione de qua memoria hominum incontrarium minime existerere ne quid succedebant respective et gradatim Bartholomeo Salelles Ste. Marie Magdalene de Palau termini Castri dicte ville Masqueffie cui ad predicta succedebat titulo sue proprie emptionis quam fecit a Romeu March filio Raymundi March mansi de la Torra termini Apiarie et Maria ux. dicti Romei March ut constat Instro. recepto penes Arnaldum Tous presbiterum et Rectorem Ecclesie Apiarie Die Septima Mensis Augusti ano Milesimo Tercentecimo nonagesimo octavo [...]». Aquest acte notarial de 1398 també és esmentat en la confessió feta d'aquesta peça de terra en el capbreu de Piera pel Monestir de Pedralbes de l'any 1525 (Arxiu de la Corona d'Aragó, Fons notarial d'Igualada, sig. 105, f. 264).

què consta documentada la família Salelles com a posseïdora de la masia. Aquest cognom va servir per designar l'heretat durant diverses centúries, fins i tot molt després que la família Bonastre hagués entrat a regir-ne els destins. Així, encara al principi del segle XVIII, l'actual masia de Can Bonastre de Santa Magdalena era coneguda amb el nom de mas Salelles.

Com és prou sabut, durant els segles XIV i XV les pestes i les guerres van flagel·lar el país amb els consegüents efectes en l'evolució demogràfica, els quals van comportar l'aparició de masos rònecs (és a dir deshabitats), que van acabar essent incorporats als masos de les famílies pageses que van sobreviure a les grans mortaldats. En aquest sentit, a l'inici del segle XVI consta que el mas Salelles s'havia fet amb el control de les terres del mas de la Pineda, un dels que en el terme de Masquefa s'havia quedat sense pobladors i amb les terres abandonades.

El mas Salelles (Can Bonastre), com pràcticament totes les masies d'aquesta zona, mantingué fins a la darrerria del Set-cents un caràcter policultural, de manera que s'intentava fer una mica de tot evitant al màxim haver de recórrer al mercat per adquirir qualsevol cosa que pogués ser produïda en la mateixa explotació. D'aquesta manera, tot i que la viticultura pot haver estat una activitat practicada amb més o menys intensitat a Can Bonastre des dels remots inicis d'aquesta masia, en plena edat mitjana, és evident que els ceps van compartir l'espai conreat amb altres produccions com els cereals, les oliveres o, fins i tot, amb l'explotació forestal i la ramadera, i van mantenir en aquesta unitat d'explotació agrària un paper més aviat secundari fins ben entrat el segle XVIII. En aquest sentit, destaca la petició que, l'any 1767, va fer Josep Bonastre Cardús (avi de Josep Bonastre i Domènech) per tal de procedir a l'arrencada de dos jornals de bosc i d'aquesta manera fer-hi boïga i plantar-hi cereals a causa de «*ser poca la sembradura que tiene en aquella para coger trigo por el gasto de su casa*».²³

Tanmateix, això va començar a canviar ràpidament durant els darrers anys del segle XVIII, quan la vinya, de manera progressiva, va anar perdent aquest paper secundari que tenia per convertir-se en el conreu més rellevant, tant en termes de superfície ocupada com en termes estrictament econòmics. Es tractava de produir la major quantitat de vi possible, que, un cop venut, proporcionaria uns ingressos que servirien per adquirir totes aquelles altres coses que fossin necessàries.

23. Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, doc. 6. Sobre el caràcter policultural de les masies catalanes i les seves estratègies d'augment dels ingressos monetaris, vegeu: Pascual (1990), p. 21-81.

A l'època en què regia els destins de la finca Josep Bonastre i Domènech, la vinya ja tenia un pes molt significatiu, tal com es pot comprovar en les memòries objecte de publicació. Però va ser Josep Bonastre i Brugués qui, després de l'accidentada mort del seu pare en ésser aixafat per un pi el 1815,²⁴ va completar aquesta orientació vitivinícola de l'heretat de Can Bonastre. Ho va fer, com molts altres propietaris de la seva època, servint-se d'un instrument jurídic ben característic que el dret català posava a les seves mans: el contracte de rabassa morta. Fou així que Josep Bonastre i Brugués, juntament amb la seva mare Teresa Brugués, al llarg de l'any 1828 va atorgar 4 contractes de rabassa que posen clarament de manifest la voluntat dels propietaris de Can Bonastre d'accentuar l'especialització vitivinícola de la seva propietat.²⁵

L'augment en la producció de vi que comportaren aquestes plantades de vinya a rabassa morta i d'altres fetes directament per Josep Bonastre i la seva mare Teresa Brugués, queda ben palès quan comparem la capacitat d'emmagatzemament de vi que hi havia a Can Bonastre el 1815, en el moment de la mort de Josep Bonastre i Domènech, i 30 anys després, el 1846, quan morí el seu fill Josep Bonastre i Brugués.

En l'inventari dels béns que foren de Josep Bonastre i Domènech trobem que l'esmentat any 1815 a Can Bonastre hi havia:²⁶ 23 bótes de 7 cargues²⁷ (18 plenes i 5 de buides), 3 bótes de dues cargues (una de plena i una de buida) i 3 bótes de cadireta²⁸ (totes tres buides). Això faria que, en conjunt, la capacitat d'emmagatzemar vi de l'heretat fos de cap a uns 210 hl. En canvi, en l'inventari de 1846,²⁹ apareixen: 33 bótes de 7 cargues (23 plenes i 10 buides), 1 bóta de 4 cargues (buida), 2 bótes de 2 cargues (plenes) i 2 bótes de cadireta (buides). La capacitat total se situaria a prop dels 300 hl. Com que a la finca s'havien plantat més vinyes, havia calgut augmentar la capacitat dels cellers en uns 90 hl. entre 1815 i 1846.

24. Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, doc. 5.

25. Les escriptures notariales d'aquestes rabasses es troben en el doc. 17 de l'Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, que porta per títol *Llibreta de actes de Rabasas de Teresa y Jph. Bonastre y Brugues*.

26. Inventari *post mortem* dels béns que foren del difunt Josep Bonastre de Santa Magdalena i Domènech atorgat el 1815 davant del notari de Piera, Mariano Cases. Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, doc. 18.

27. La carga era una mesura de capacitat equivalent a 121,4 litres.

28. Es desconeix la capacitat de les bótes de cadireta.

29. Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, doc. 33. Inventari *post mortem* dels béns que foren de Josep Bonastre de Santa Magdalena i Brugués, atorgat davant del notari de Piera Pau Castell.

L'amillament de mitjan segle XIX ens permet tenir una fotografia força precisa de l'heretat de Can Bonastre pel que fa als tipus de conreus i formes d'explotació de la terra que hi havia cap al 1860. Les dades que s'han extret d'aquest cadastre es presenten en el quadre següent.

Quadre 1. Conreus i formes d'explotació de la terra a Can Bonastre de Santa Magdalena segons els amillaments de Piera i Masquefa cap al 1860³⁰

	jornals de superfície ³¹			percentatges		
	conreu directe	a rabassa	total	conreu directe	a rabassa	total
Sembradura	12,00	4,00	16,00	12,0	11,1	11,8
Vinya	85,88	31,94	117,82	86,0	88,9	86,7
Olivera	2,00	0,00	2,00	2,0	0,0	1,5
Total conreus	99,88	35,94	135,82	73,5	100,0	79,0
Erm-bosc	36,00		36,00	26,5	0,0	21,0
TOTAL	135,88	35,94	171,82	100,0	100,0	100,0

Font: Arxiu de la Corona d'Aragó, Fons d'Hisenda, reg. 761, *Amillament de Masquefa*. 1861, i reg. 1.041, *Amillament de Piera*, 1853.

Malgrat les prevencions amb què cal prendre aquestes xifres a causa del seu origen fiscal —i, per tant, no és descartable qualsevol tipus d'ocultació amb finalitats fraudulent—, sembla que són del tot indicatives d'aquesta decidida orientació vitícola que va imposar en la seva heretat la família Bonastre des de finals del segle XVIII i durant tota la primera meitat del segle XIX. El 1860, la vinya representava cap al 86% de la superfície conreada i quasi un 70% de la superfície total de la propietat. Una part significativa d'aquesta vinya era conreada pels rabassaires de l'heretat.

LA FAMÍLIA DE JOSEP BONASTRE I DOMÈNECH

Va ser a finals del segle XV que, segons la documentació disponible, el llinatge Salelles que havia poblat el mas, almenys des del segle XIV, s'hauria extingit per acabar essent substituït per la família Bonastre. El

30. Arxiu de la Corona d'Aragó, Fons d'Hisenda, amillaments reg. 761 i 1.041.

31. 1 jornal equival a 0,4896 hectàrees.

primer Bonastre que trobem en la documentació és Pere Joan Bonastre, casat amb Joana Matha, pubilla del mas Salelles i descendent per via materna d'aquesta darrera família. El document més antic en el qual apareix Pere Joan Bonastre és del 1544. Es tracta d'una confessió feta per ell i la seva muller en el capbreu del monestir de Sant Cugat del Vallès de totes les terres que tenien en el terme de Masquefa.³² Aquestes consistien en el mas Salelles i el mas (rònc) de la Pineda que hi era aplevat. La família Bonastre va succeir-se generació rere generació com a titular d'aquest patrimoni des del principi del segle XVI i durant quasi cinc segles, tal com es pot veure en el quadre genealògic adjunt.

L'autor de les notes que presentem més avall era, doncs, descendent directe dels esmentats Pere Joan Bonastre i Joana Matha. El seu pare era Josep Bonastre i Pous i la seva mare Madrona Domènech i Marcé, natural de la parròquia de Sant Benet d'Espiells, al terme del castell de Subirats, actualment Sant Sadurn d'Anoia. Ambdós van signar els capítols matrimonials l'any 1762, al qual ella aportà un dot de 475 lliures barceloneses i dues caixes amb vestits, robes i joies, mentre que el futur nuvi li concedia un escreix de 100 lliures més.³³ El matrimoni, que sapiguem, va tenir tres fills: Josep, l'hereu, Pere i Magdalena.

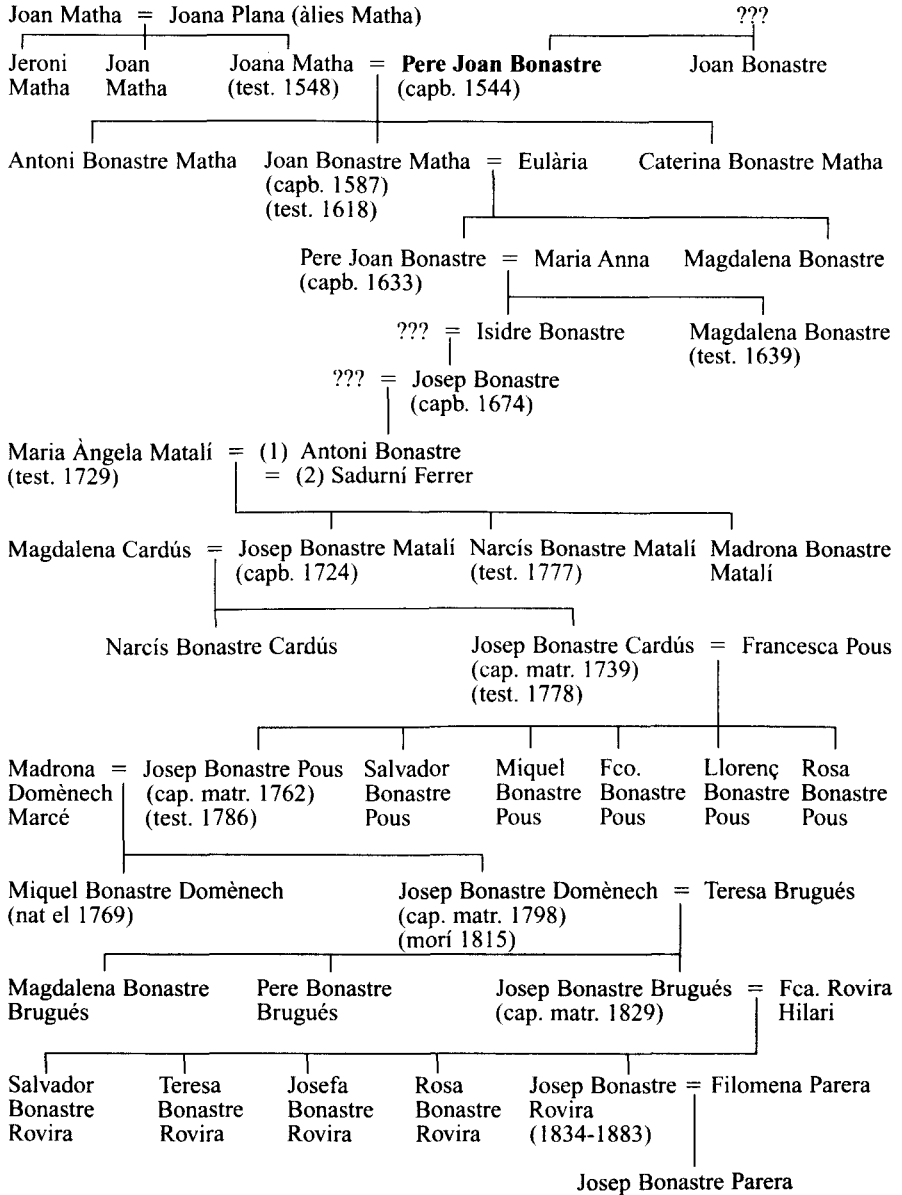
Josep Bonastre i Domènech va néixer l'any 1767. Almenys des del 1778, el seu pare estava completament paralític. Segurament va ser aquest contratemps el que va portar la família Bonastre a cedir l'explotació de la seva heretat sota alguna fórmula contractual semblant a la masoveria, tal com reconeix Bonastre i Domènech a l'inici del seu manuscrit. Durant aquesta etapa cal suposar que l'hereu es va anar fent càrrec de la gestió patrimonial de mica en mica, de la mà de l'avi i d'un germà de l'avi anomenat Narcís.³⁴ Formalment, Josep Bonastre i Domènech no esdevingué propietari fins a la mort del seu pare, l'any 1787, moment en què juntament amb la seva mare decideixen reprendre l'explotació directa de la finca. Onze anys després d'aquest fet, l'hereu de Can Bonastre va signar capítols matrimonials amb Teresa Brugués, una fadrina, com s'ha dit, de Can Jaume Brugués de Castellolí. En aquests capítols la núvia comprometia un dot de 800 lliures, a més de dues calaixeres i roba diversa; per la seva

32. Arxiu de la Corona d'Aragó, Fons Monacals procedents d'Hisenda, sig. 1394, f. 36.

33. Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, doc. 20.

34. Almenys això sembla desprendre's de les anotacions que figuren a la llibreta en què van ser escrites les notes de Josep Bonastre i Domènech. Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, doc. 5.

ARBRE GENEALÒGIC DE LA FAMÍLIA BONASTRE DE SANTA MAGDALENA



Font: diversos documents de l'Arxiu Patrimonial de Can Bonastre; Arxiu Parroquial de Masquefa, llibres sacramentals; Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals procedents d'Hisenda, sig. 1394.

banda, el nuvi aportava un escreix de 200 lliures, a banda, és clar, del patrimoni corresponent a la seva heretat. D'aquest matrimoni van néixer diversos fills: l'hereu, que seguint la tradició familiar va rebre per nom Josep, i com a mínim quatre noies i un altre noi,³⁵ tot i que és molt probable que alguns d'aquests descendents de Josep Bonastre no sobrevisquessin a la seva infantesa, com era força habitual a l'època.³⁶

També la successió i el pas de l'heretat del nostre cronista a mans del seu fill Josep Bonastre i Brugués es va donar en unes circumstàncies força dramàtiques. Al principi de desembre de 1815, a Josep Bonastre i Domènec li va caure un pi sobre una de les cames. La ferida ocasionada per aquest accident va acabar provocant-li la mort al cap de tres dies, segons fa constar en una anotació final a les memòries del seu pare l'esmentat Bonastre i Brugués. A aquest li va tocar acompanyar la seva mare vídua en la direcció dels destins de Can Bonastre, quan només tenia uns 12 anys. Tot i que la seva actuació al capdavant de la casa no va ser pas fàcil per les circumstàncies de l'època en què va viure i pel caràcter intervencionista de la seva mare, que va acabar provocant més d'un conflicte familiar,³⁷ Bonastre i Brugués va portar a terme canvis absolutament radicals en el tipus de conreu i en la forma d'explotació de la masia. Tal com s'ha esmentat abans, va ser ell qui va impulsar definitivament l'especialització vitivinícola de la finca i la cessió d'una part a pagesos rabassaires.

Tot i que no ha estat possible fer-ne un seguiment exhaustiu, sembla que el llinatge Bonastre es devia extingir entrat el segle XX. En definitiva, es tracta d'una missaga que va regir els destins d'aquesta heretat durant més de quatre segles.

DEL PLÀCID SEGLE XVIII AL TURBULENT SEGLE XIX

El segle XVIII va ser un període transcendental en la formació de la Catalunya actual, ja que s'hi va produir una sèrie de canvis de tot ordre, la influència dels quals arriba fins als nostres dies. La primera i més evident d'aquestes transformacions va ser de caire político-institucional, resultat de

35. Arxiu Parroquial de Masquefa, llibre de Baptismes de 1805-1839.

36. En la documentació de l'Arxiu Patrimonial de Can Bonastre només hem trobat constància de dos fills més a part de l'hereu, que són els que s'han fet constar en l'arbre genealògic del gràfic 1, perquè molt probablement van ser els únics que arribaren a l'edat adulta.

37. Sobre les desavinences entre mare i fill, vegeu: Arxiu Patrimonial de Can Bonastre, doc. 39.

la victòria de Felip V i dels seus partidaris sobre les forces austriacistes. Tot plegat va conduir a la instauració d'un nou règim polític i d'una nova divisió territorial del Principat, a la implantació d'una nova fiscalitat (el cadastre) i a la marginació oficial de la llengua catalana, entre moltes altres coses. Però el segle XVIII també va ser un segle de profundes transformacions econòmiques. L'expansió general dels conreus i les noves rompudes; la formació d'una àmplia franja de la Catalunya litoral fortament especialitzada en el conreu de la vinya i en la producció de vins i aiguardents; l'aparició de nous sectors manufacturers, com el de la producció d'indianes (teixits de cotó); l'expansió d'alguns dels sectors tradicionals, com el tèxtil llaner i el paperer (amb forta implantació a la comarca de l'Anoia), i, per acabar, l'obertura comercial de Catalunya cap a l'Europa del Nord, cap a Amèrica i cap a l'Espanya interior per tal d'obtenir o bé els aliments que calien per cobrir la demanda existent o bé les matèries primeres necessàries per fer funcionar les manufactures, o bé per col·locar els productes que Catalunya produïa en quantitat força superior a les necessitats del país, foren els canvis que poden destacar-se del que hem anomenat com a «plàcid» segle XVIII i que podrien resumir-se en la idea que durant aquest segle una part cada cop més important de la població catalana —no tota, cal recordar-ho— va començar a treballar més orientada cap al mercat que no cap a l'autoconsum.

Aquest creixement, però, no estava exempt de contradiccions, que van començar a fer-se evidents en el darrer quart del segle, just quan el nostre protagonista va començar a redactar les seves notes. Els rebomboris del pa (1789) i les males collites de 1801 i 1802, amb la fam consegüent, van fer palès el sostre al qual havia arribat aquest creixement setcentista. Tot plegat es va veure accentuat pel seguit de conflictes bèl·lics que la Corona espanyola va mantenir amb la Gran Bretanya i França, les dues principals potències europees del moment. Si les guerres contra els britànics de 1796-1802 i 1804-1806 van suposar sobretot una sèrie d'entrebancs per al comerç català, especialment pel que es duia a terme amb Amèrica, la Guerra Gran contra la República francesa de 1793-1795 va significar portar novament un conflicte bèl·lic en territori català i va posar de manifest la inoperància de l'Estat absolutista espanyol, tot establint un clar precedent del que passaria posteriorment en la Guerra de la Independència o del Francès (1808-1814).

No deu ser fruit de la casualitat que Josep Bonastre i Domènech, en haver-se convertit en hereu l'any 1787, decidís iniciar la redacció d'unes notes en les quals va recollir no només dades referents a la seva casa, sinó també sobre la conjuntura econòmica (ressenyant l'abundor o escassetat de les collites i la consegüent evolució dels preus), afegint-hi, finalment, una ressenya dels càrrecs polítics que va ocupar. Aquestes notes, que comencen

amb una preocupació per les despeses monetàries que comportaven les reformes fetes a la masia en els primers moments en què Josep Bonastre i Domènech n'era ple propietari, prèvies al seu matrimoni, esdevenen ràpidament una crònica dels fets més rellevants d'aquella època. Entre tots els successos ressenyats, destaca el relat de la Guerra del Francès, fet des d'una òptica més aviat escèptica, gens romàntica i crítica amb el comportament dels contendents, fossin tropes regulars espanyoles i franceses o sometents i miquelets «de la terra». La crònica de Josep Bonastre i Domènech —com les dels seus coetanis el rector de Pierola, o Ramon Brugués de Castellolí— el que fa evident és el grau de patiment i les destruccions materials que va haver de suportar bona part de la població catalana amb l'anada i vinguda de les tropes en conflicte. El moment àlgid d'aquest sofriment va ser, com molt bé recorda Josep Bonastre, el desastrós any 1812. L'autor arriba a afirmar (de manera exagerada) que va morir una tercera part de la població.³⁸

Tot i amb això, el cas de Josep Bonastre i Domènech ens fa palesa una situació que, no per repetida, és menys certa: les crisis mai no afecten de la mateixa manera tothom. Tant és així, que podem observar clarament com tot i que fou un període de dificultats, Bonastre i Domènech no va tenir problemes per recuperar, mitjançant una indemnització, la gestió directa de les terres que tenia cedides a parceria, tot endeutant-se per fer-ho però tornant ràpidament el préstec. En els primers anys de la seva gestió, tal com hem dit, inverteix en millores de la masia o bé en la compra de ramats. I d'altra banda, Josep Bonastre i Domènech va tenir capacitat més que suficient per sortir-se dels infortunis fortuïts o de la fam del 1802 tot comprant el gra que necessitava fora de la seva explotació. Tampoc els períodes crítics van ser viscuts de la mateixa manera: mentre que els conflictes amb Anglaterra els va viure amb una certa angoixa, amb l'esclat de

38. En la crònica que fa Isidre Mata del Racó, propietari de Subirats, més llarga i detallada, arriba a afirmar que «Los pobres jornaleros no trobaven jornal, marxaven de ses cases a captar i no trobaven limosnes i no hi havia medi per subsistir. En tan apurada situació s'intentaren fer lo pa de segó, de glans, moldre pinyols d'olives, trinxar redoltes de les vinyes i moldre-les i de la farina fer-ne pa per alimentar-se durant estos 6 mesos. Això se practicà. Quan moria algun cavall o mula o matxo se'l menjaven, i no parà amb això; menjaven roselles, rabanisses, panicals i altres herbes... De estos alimens tan contraris a la humanitat, en resultà que al cap d'uns dies s'inflaven del cap a les cames i peus i morien víctimes dels horrors de la fam i misèria [que] havien patit». J. Colomé (1997), p. 189-190. Ben curiosament el capellà de Pierola fa la narració d'aquesta crisi amb uns termes extraordinàriament similars als d'Isidre Mata. Vegeu: J. Térmens Samsó i F. Valls Junyent (1987), p. 123.

la guerra contra la República francesa arriba a afirmar que «aquestos anys sí que es bengueren bé las mercaderias». L'acumulació produïda gràcies al creixement del segle XVIII i a una orientació «mercantilista» de la gestió de la seva explotació, que reflecteix molt bé la segona part de les notes, a més dels vincles amb el poder polític que trobem en la tercera, van oferir a la família Bonastre la capacitat suficient per superar amb èxit les turbulències de les dues primeres dècades del segle XIX.

Les notes, a més a més, trasllueixen tant l'admiració pels fasts de la monarquia com, al mateix temps, la desconfiança envers l'administració. La irritació que va produir en la pagesia l'augment de la pressió fiscal per part d'un estat que estava a punt de fer fallida queda ben palesa en les paraules de Josep Bonastre. És probable que el nou règim constitucional creés certes expectatives entre aquesta pagesia benestant ja que no sembla que Josep Bonastre i Domènech el rebutgés d'entrada: «consta en lo poble del llibre constitucional que porta gust llegirlo», ens diu. Aquestes expectatives, però, no devien ser satisfetes en el sentit que esperaven, ja que el seu fill, Josep Bonastre i Brugués, ja no en té una visió tan complaent: «ba veni[r] la constitució y ens ba fe[r] mol malament: robos de pagos. Aquí abíam de paga[r] per lo consum 8 duros cada 6 mesos y també bam abe[r] de paga[r] algunas muntas perquè ocultabam los reialistas». En el moment en què Josep Bonastre i Domènech va patir el desgraciat accident que el va portar a la mort, el turbulent trànsit entre el segle XVIII i el XIX estava a punt de concloure. Alguns dels elements característics del Vuit-cents, com l'expansió vitivinícola cap a comarques de l'interior o la conflictivitat política entre «liberals» i «absolutistes», ja estaven servits.

TRANSCRIPCIÓ DE LES MEMÒRIES DE JOSEP BONASTRE DE SANTA MAGDALENA DOMÈNECH

A continuació oferim la transcripció de les memòries de Josep Bonastre. Els criteris aplicats a l'hora de fer l'edició d'aquest text han estat els que hem vist utilitzats en altres transcripcions de textos d'aquestes mateixes característiques.

L'autor feia ús i abús de les majúscules, emprant-les en l'encapçalament de molts substantius i adjectius enmig de la frase. S'ha procedit a la normalització de l'ús d'aquest tipus de caràcters segons la normativa actual.

En l'original la puntuació era molt deficient, de manera que per tal de facilitar la lectura del text s'ha procedit a puntuar-lo segons els criteris actuals. Amb la mateixa finalitat s'han desdoblant abreviatures de manera

que en alguns casos ha calgut afegir algun caràcter, la qual cosa hem indicat posant-lo entre claudàtors.

Les «h», de les quals l'autor sistemàticament prescindia, s'han afegit quan tenien un valor diacrític. Per exemple, en la tercera persona del singular del verb haver.

Quan una paraula apareix il·legible en el text s'ha indicat posant tres punts entre claudàtors. Si només és un caràcter el que no es pot llegir, el signe de puntuació que apareix entre claudàtors és l'interrogant. Així mateix, una paraula dubtosa s'ha indicat amb un interrogant o un *sic* entre claudàtors.

El text apareix escrit en fragments diversos al llarg d'una llibreta que també contenia des d'esborranys de diferents contractes fins a una gran quantitat de rebuts de quantitats pagades per diversos conceptes per Bonastre, cosa que per altra banda solia ser força habitual en les memòries de pagès, tal com indica Xavier Torres en el seu estudi.³⁹ Per aquesta raó hem decidit reagrupar els textos escrits per Josep Bonastre diferenciant tres parts. En la primera part es presenten els fragments en què Bonastre exposa les vicissituds per les qual va passar la seva hisenda des que ell se'n va fer càrrec fins a la seva mort. La part més substancial d'aquesta primera part està dedicada a la narració de diversos esdeveniments relacionats amb l'ocupació napoleònica. A la segona part s'hi aplega tot un munt d'observacions de Bonastre en relació amb l'evolució de les collites i dels preus dels principals productes que ell venia o adquiria al mercat. Finalment, a la tercera part, Bonastre fa tot un seguit de consideracions sobre els problemes que se li presentaren en l'exercici de diversos càrrecs en el govern municipal de Masquefa. S'ha incorporat al final de cadascun dels apartats uns petits fragments escrits per Josep Bonastre Brugués, fill de Bonastre i Domènech, amb una clara intenció de continuar les memòries del seu pare, encara que, segons sembla, ben aviat va deixar-ho córrer.

39. X. Torres (2000), p. 16-21 i 69-70.

[PRIMERA PART]

En nom de Nostra Sr. Déu Jesucrist y de la gloriosa sempre humil Verge Maria Mare Sua y Sra. Nostra sia Amen.

Bui dia 25 de febre[r] de 1787, jo Joseph Bonastra y Domènech: fill de altra Josep Bonastra y Pous, com a ereu que só dels béns dels antapasat[s] Bonastras de Sta. Magdalena, junt ab la meba mara Madrona Bonastra y Domènech, biuda afructuària de dits béns, y seguida la mort de mon pare y abi nos es estat forsa de aber de entrar a regir y governar dits bens. Y comenso de notar del modo y forma qu[e] els bàrem encontrar lo dia de la mort de mon para y abi.

Primerament dono las gràsias a mon para y abi y basabis del molt bé que se an aportat en regir y governar dits béns del molt que se que an fet per a mi. Lo sobradit dia mes y any que nos encarregàrem lo govern, trobàrem masobers a casa que manaban las ther[r]as a pars, però lo any 1789 nos determinàrem de tornan-se-la a manar y aguèrem de enmallebar ab un amich la cantitat de 300 ll. sense altrás 200 ll. que teniam y lo parell dels bous que mon pare los tania deixat a parseria y nosaltres nos els tornàrem a casa. Tan solament agueren de comprar los nodrisos y 40 quarteras de blat y altrás grans nesesaris y també alguns mobles. Mes lo any 1790 bàrem retornar las trasditas 300 ll.

Mes lo any 1791 bàrem comprar lo rremat del bestiar, és dir 60 burregas a preu de 5 ll. quiscuna balant 300 ll.

Mes lo any 1792 y 1793 abem fet obras a la casa abiluadas per los mestras y fusters y an judicat que balian 2500 ll. però abem regunagut lo que abem tret de la isienda ab fustas y brosa per las furnadas y an judicat que balia 1000 ll. Fins a la sobradita quantitat ba 1500 ll.

Mes obras que se an fet son las següens: primerament, abem pujat una nau de casa. Se conte la mitat de l'antrada y lo quarto del costat de Sol yxent, asò tot depeu; la cuina y lo pastadó y lo estable tot renobat y tot lo qu[e] es conte golfas [h]o abem pujat, per quant antas tota la casa estava ab sostro y taulada ab canyas; y lo baluart lo abem fet tot nou ab sas portas y golfus y demás ferramenta.

Mes lo any 1794 bàrem fer la pastera ab torn per a pasar farina. Me costan las telas y jornals del fuster y ferrus 30 ll.

Mes lo mateix any bàrem asentar la ayguera de la cuina. Nos costà compra y port fins a la sentada 50 ll.

Mes lo any 1795 bàrem fer fe[r] lo esmari del cabdeball de la sala y també aquells esmariets que [h]i tenim los papers y també bàrem comprar los cobrallits de indianas. Bal o nos costa tot junt sens contar la fusta que era de la ysienda la suma [de] 60 ll.

Mes lo mateyx any bàrem posar lo ralotja de campanas. Nos costa ralotja y pilons y la caixa 65 ll.

Mes lo any 1796 y 1797 bàrem fer la casa del Miquel, mon jermà, a Masquefa que se abiluàs penso baldria 1000 ll.

Mes lo any 1798 me bas determinar de casarma. Vas pasar lo any compran floch y anan a beura la prumesa.

Mes lo any 1799 y 1800 tot ba ser comprar joyas y fer jochs a la dona.

Mes lo any 1801 y 1802 son estats uns anys molt dolens per aquesta terra de abersa esgarrat las collitas la gen no trobaban feina ni caritat, aconortats de abersa de morir de fam com mols lan coneguda. Jo [h]y agut de comprar tots los anys bona partida de blat.

Mes lo any 1803 y 1804 son estat tal qual bons se [h]a collit de tot a compliment menos que loli [h]a balgut pochs diners, pero abem tingut una furtuna que sens ba cramar lo porxu ab molta fusta dintra que sen aprofità res. Però encara nos [h]a quedat alguna cosa. Abem comprat sis coberts de plata y dos [...] y algun matalàs que tot junt balia 120 ll.

Mes lo any 1805 y 1806 tampoch no son estats gaira bons. Tan solament abem pogut salbar la rroba per raó de aber agut molts pagaments y aberse balgut poch los fruits. Primerament, nos abian posat que abiam de pagar lo delme osent [sic]. Se antenia que tots los que tenian terras que no pagavan delma, lo Rei entraba cobradot [sic] de ditas terras y també alguns S[enyor]s que no podian fero ben constar per quin titol [h]o tenian, també los [h]o prenian. També tota espècia de fruits que no pagaban delma de deu, com ara anyells si nos un de cada remat, ara nos feyan pagar de cada deu un per lo Rey. Y lo mateix altres fruits que pagaban de bin o de trenta de tot abiam de pagar de deu.

També nos abian posat un tres y tersio per sent de tots los fruits que no pagaban delma, com era oli, cols, aglans, farratges, fustas, gallinas, ous y demés fruits. An asò y ba aber molts debats y se agueren de pagar moltes multas als corregidors y alcaldes. Asò tot era posat per un tal Godoy, generalísim de tot Espanya. També agueren de pagar moltas tesas de catastro y personals aumentadas. Asò tot se pagaba ab nom de mantenir la guerra ab lo Inglès y dura fins lo dia 26 de febrer de 1808.

Aquest dia se presentaren an este capital de Barselona uns 15000 francesos dient que benian per la grant unió que tenian la Franse ab Espanya per anar junts contra lo Inglès. Juntament també sen baren presentar a Madrit y ab algunas altrás capitals de Espanya se deya que na abian entrat en tot Espanya pasats de 200000. Y tant era aquesta gran unió de la Franza ab Espanya que sels entregà totas las furtalesas que demanaren a Catalunya los entregaren Monjuich, la Siudadella y lo castell de Figueras.

Asò comensà en Madrit de aberi algun albarot de beurer que los francesos no feyan una cosa ni altra. Feren beurer que Godoi era afectat [sic] ab los Inglesos quels anaba a donar la Espanya. Lo francès consellà al nostre rei Carlos quart que

tragués a Godoy de puesto y posàs al príncepe Farnando setè als onors que tenia Godoy de generalísim, però lo pobla de Madrit no estigué content de què Fernando fos generalísim de tota la Espanya sinó [é]s que bolian que renunsiàs la corona a favor de dit Farnando. Ay agué molt albarot però a l'últim fou així. Y quant Farnando se beu ab la corona de la Espanya no basta a donar gràsias al pobla de Madrit y al Fransès que a les oras regnaba la França: Napoleon Buena- parte. Y tanta era la demostració de unió la France ab la Espanya que donà entant lo francès al nostre Rey que bolia li fasés una bisita, que se ajuntarian en Bayona totas las personas reals y allí se parlarian de sas cosas com fou aixís que cuan tingué las personas reals de Espanya volgué que renunsiasen la corona a favor de Bonaparte, amparador de la Fransa. Y fora que son estadas las personas reals de Espanya, la Fransa bolia posar tot lo govern de Espanya francès y que tots abian de estar a son domini però la Espanya no [h]a bolgut ser governada per lo francès. Comensaren a tenir debats primerament en Madrit que si mata molta gent de totas parts. En la probinsia de Catalunya, se comensà lo dia 6 de juny de 1808. Sortiren de Barcelona dos columnas de francesos de 4000 òmans a cada una ab bastanta caballeria y artilleria, la una per la part de Tharregona y la altra per la part del Bruch. Y aquesta, quant fou al Bruch allí auriau bist axecarse tota aquesta terra. Manresans y de Igualada y de tots los Pobles del ancontorn, qui ab escopetas y trabuchs y destrals y fals y diferents armas. Durà lo [...] de una ora de la tarda fins que fou fosch però los francesos se agueren de determinar de recular y tornaren en Barcelona. Juntament los francesos que abian tirat per la part de Tarragona, tan prompta com reberen la notisia, també recolaren cap en Barcelona a unir-se ab los altres.

Lo dia 13 de juny del mateix any, reunits uns y otras francesos, tornaren enbastir per la part del Bruch però a las oras nosaltres també estabam ben proveïts de armas y municions y algunas ertilleries. També los donarem ataque al Bruch y també los ferem recular ab la ajuda de Na. Sra. de Monserrat ara que aquesta reculada feren molt mal a la ther[r]ja de robar y matar y cremar mol- tas casas.

En lo mes de juliol, agost y 7bre.⁴⁰ se féu un gran cordó de gen de tota espè- sia ab 4000 micalets que férem la Catalunya sensa algunas tropas que bingueren de otras probinsias ab los govern[s] que se posaren.

Primerament, se feren juntas a tots los pobles y aquestas juntas per bia de comisionats ferent un altre junta a cada provinsia anomenada Junta Suprema. Y aquestas Juntas Supremas alegiren una Junta Sentral ques componia de dos comi- sionats de la Junta Suprema de cada probinsia. Y aquesta Junta Sentral nos alegí-

40. Vol dir «setembre».

per general de Catalunya un tal Palasius. Però aquet Palasius fou cridat a la Junta Santral y aquest féu tenir a sun puesto a un tal Vibas. Aquest Vibas plantà cordó al pla de Barzelona ab uns 30000 omas de micalets y tropas de diferents clasas ab bastanta artilleria molt ben parat que dingú pensaba que tots los francesos lo poguesen rompre. Pero los dia 22 y 23 y 24 de desembre de dit any 1808 bingueren una columna de francesos de la part del Roselló de 25000 omas ab molta caballeria y destrosaren tot lo nostre ecsèrcit. A lo menos agueren de abandunar tota l'artilleria, monisions y cabiuras que tenian en dit cordó del pla de Barzelona y agueren de racular los ecsèrsits fins a Tarragona y abandonaren tota aquesta terra. Aquí agueren bist tutom a robar qui més podia, tan tropas, com micalets, com sumatens, com la mateixa gen de la terra. Totom anava desconsertat y a fugir qui mes podia. Los francesos se baren estenrra fin[s] Igolada, lo pla de Vilafranca fins a Sta. Coloma de Caral, tot lo pla del Cam de Tarragona fins al riu de Tortosa que allí se ajuntaren lo ecsèrcit dels francesos de Catalunya. Y estigueren astesos per aqueix tarritori lo espai de dos mesos. Nosaltres anabam sirculant los uns entramitx de ells los altres ausentats de sas casas per las montanyas. Las tropas, la major part estaba dins de Tarragona altrás se estaban a fora reunidas ab micalets y somatens ferlos foch ab diferents parts. Ara que ells tampoch no tenian una ora de susego. Abian de manjar afarts com lo llop. Así ne mataban quatra, allí buit. Tots los dias los dabam mal tems, y ells a nosaltres. A l'últim baren vèurer que la therra nols bolia aubeir. Determinaren los de las Castillas tornarsen cap a Castilla, y los de Catalunya cap a Barzelona. Y una partida sen anaren cap a la plana de Bich a ont estaren fins al juny de dit any y de allí sen pasaren a posar siti a Girona qual donaren bastant mal tams en dita siutat. Però agueren de recular ab bastantas pèrduas que [h]i tingueren dits francesos.

Al febrer de 1809 tornaren a posar siti en Girona y baren resistir fins al novembre de dit any. Però se agueren de entregar per fam. Prou abian alsat un sumatén general de tota la terra, però aquest sumatent no [h]a bolgut fer bon-dat. Quasi tots fugiren a casa seba. Lo general se anfadà y manà que aguesen de fer aquesta probinsia de Catalunya 6000 suldats. En est corregiment nan tocats 800. Lo dia 20 de mars de 1810 an tornat a abastir los francesos per aquesta terra fins a Reus. Però baren rebre de mala manera. Ells ja se abian posat los gobernadors ab alguns corregiments però arribaren las nostras tropas ab alguns sumatens y prengueren francisos y gobernadors. Se diu que de 12000 francesos que se estangueren no tornaren a sas forsas sinós alguns 4000. Los demás presoners y morts. Ara que tenim un general molt balent anomenat lo Coronell Doctoninia Odonell al puesto de enterino de g[ener]al Bla[?]

Lo any 1811, al maig, los francesos posaren lo siti a Tarragona y li tingueren algun mes. Ayagué molta resistència de artilleries, però ells [...] baren entrar. Y tanta ba ser la seba malísia perquè [h]o baren aber de asaltar ab biolència de foch

que baren degollar pasat de 2000 paisans a dins de la siutat. Lo any 1812 entrà per gen[er]al Laci. Aquest ha pasat lo tems reunin tropas, quintan, dibegan de una part ab altre a fer pagar contribucions als pobles y siutats y matar mol poch francesos. Ara que aquest any los francesos an tingut mol poca forsa dins de la Espanya, per quant an tingut uns grans debats a la part del nord y an tingut unas pèrduas conciderables. Y això és estat lo motiu que no abem estat molt amolestats de ells.

Lo any 1813 aquest any sí que las tropas se an aportat com debian que quasi an tret tots los francesos de Espanya. Però lo aberlos trets ab tan poch suroll, lo motiu és com la Espanya féu la aliança ab la Inglaterra, y la Inglaterra junt ab la Espanya com ab los altres reis de la part del nord, com és la Rússia, la Púrcia [sic], l'emperador, per anar contra aquell monstruo traïdor de Bonaparte que és lo que ja posà confusió a la France, que féu matar lo rei Lluís setsè, y abia posat la confusió a l'Espanya [sic] y ab alguns altres reis.

Però penso que serà ja arribada la ora que aura de batra las pernas. Aquest any se an tret los francesos de Madrit y de totas las Castillas, de tot lo Aragó, de tot Balència y quasi de tota la Espanya. Tan solament nan cadats en lo castell de Lleida, Tortosa y Barzelona y Figueras.

Pero sabreu que lo anglès entrà en la Espanya per anar contra lo exèrsit francès ab lo numero de 15000 òmens, entra infanteria y caballeria corresponent, ab lo general anomenat Ballinton [sic]. Lo primer debat fou en Madrit que bolian dir que de una part y altra si perderen pasat de 60000 omans. Però nosaltres cadàrem ab victòria que los fra[n]cisos agueren de retirar cap a la France tan solament deixaren la gorrnació [sic] al castell de Pamplona, los quals inglesos y posaren lo siti fins que ells se baren entregar. Se ba entregar dit castell de Pumplona al noembre de dit any. Después dit g[ene]ral anglès sen pasa dintre de la France ab una partida de 6000 òmans per anar perseguint aquell mònstruo traïdor de Malaparte.

Tarragona ells [h]o deixaren al setembre de dit any s'emportaren tota la seba gent quant bingué un gene[r]al francès que se anomenaba Xutxet. Aquest era lo qui abia estat mol tems en lo regna de Balència. Aquest gene[r]al tingué molts debats ab las nostras tropas per aquí, però no pogué mai aixir ab victòria lo qual se [va] determinar de tornar-se'n dret a la part de France ab totas las tropas tan solament ba deixar las gorrnacions [sic] en Barcelona y Figueras. Als derrers de febrer de 1814 se baren entragar los francesos del castell de Lleida. Bingueren armats fins a Martorell però acompanyats de las nostras tropas. Però aquí a Martorell los desarmaren y los tiraren cap a Bilafranca.

També en aquest mes de febrer posaren las nostras tropas lo siti en Barzelona. També ab aquest intermedi de tems entraren los egèrcits de l'anperador y de la Rússia y de la Espanya tots junt[s] en París y prengueren lo malbat traïdor

Napoleon. Aquí en poder de aquestos, [h]a de batrer las pernas. Faltan lo cap principal de la France, tota la France se beya perduda y los dits egèrcits bictoriosos determinaren de tornar per rei de Fransa un descendent o fill del rei últim francès anomenat Lluís disetè. Ab aquest an tractat las paus la Espanya y juntament nos an tornat lo nostre rei anomenat Fernando setè lo qual entrà en la Espanya als primers de abril del dit any 1814, lo qual se li feren unas grans festas y unas grans galas de alegria en la dita entrada. Però los grans debats són estats [entre] lo dit rei Fernando ab lo nostre govern quant lo nostre govern bolia que lo dit Sr. Rei juràs la constitusió que lo dit govern abia establert per tota la Espanya. Però lo dit Sr. Rei no [h]a bolgut jurar dita constitusió ni [h]a bolgut que dit govern agués tingut force per modar dinguna cosa del tems pasat.

Ab tal que dit Sr. Rei [h]a fe[t] posar tot lo dit govern pres y moltas personas que abian combingut ab dit govern per la causa de aber establert aquella constitució. Ya luego lo dit Sr. Rei [h]a fe[t] pasar unas ordres per tota la Espanya que la persona que parlaria ni alebaria dita constitució tindria pena de la vida.

Lo dia 27 de maig de dit any los francesos desacoparen Barzelona per tornasen cap a France. Aquesta fou la algria més bona que [h]a tingut la Catalunya després de tans anys amolestada que ab tant breu tems ajia cadat allibertada.

* * *

En nom de Déu Jesucris y de la Gloriosa sempre Berga Maria Mare sua y Señora Nostra sia ament.

Bui dia 8 de desembre de l'any 1815 se ba mori[r] lo meu pare Joseph Bonastre y Domènech, fill de altra Joseph Bonastre y Pous y de Madrona Bonastre y Domènech. Y es ba muri[r] de un pi que li ba trenca[r] la cama y li ba xafa[r] lo peu lo dia de St. Nicolau que ce encepegaba al dimecres. Y ba prendra al mal al mitgdia y ba biura fins al disapta al de matí. Y as ba antarra[r] al dilluns dematí y se li ba fe[r] lo anterro y fora. Y després, passat cap d'any se li ba fe[r] la nobena que entra capallans y fraras eran dotse, després, al cap de uns cons dias li bam fe[r] di[r] 4 ofisis de cap d'any, y després 200 misas, las 100 publicadas, una cada semana, a la parròquia de Masquefa y las altrás 100 las ban di[r] los fraras de Piera.⁴¹

41. Aquests dos paràgrafs van ser escrits per Josep Bonastre i Brugués.

[SEGONA PART]

Noto los preus que an tingut las marquedarias los anys que jo, lo tradit Joseph Bonastre y Domènèch, [h]y governat dits bents junt ab Madrona Bonastre, viuda, la meba mara.

Primo, lo any 1788, benguérem lo bi a rraó de 8 y 10 pasetas la càrrega. Los grans, lo blat mestall a rraó de 33 rrales y 40 rrales la quartera, lo ordi a 6 pasetas la quartera, las aglans a rraó de 10 rrales la Cs.⁴²

M[e]s lo any 1789 y 1790 y 1791 y agué guerras a Gibalta [sic] y ab lo ynglès. Es aquestos anys sí que tinguérem alguns treballs que aguérem de donar lo bi a 4 pasetas y a duru de plata. Lo blat mastall se comprà a 2 ll. 16 s. y 3 ll. la quartera.

M[e]s lo any 1792 y 93, abensa apragat ja las campanyas ja benguérem lo bi a 12 pasetas y a 6 ll. lo bo la càrrega. Y lo blat a rraó de 12 pasetas la quartera lo mastall. Los tosinos de greix a rraó de 9 o 10 s. la carnisera. Lo bestiar, los moltons a rraó de 10 ll. cada cap. La ragsia [sic] los burrechs a 5 ll. 10 s., las burregas a 4 ll. 10 s.

Lo any 1794 y 95 tornaren a tanir guerras ab lo francès. Aquestos anys sí que [e]s bengueren bé las marcaderias. Lo blat arribà a rraó de 10 ll. 10 s. la quartera y lo bi arribà a rraó de 12 ll. la càrrega, so és per a beura, que aquestos anys se'n cremà molt poch y per ayguardent ba arribar a rraó de 9 ll. la càrrega. Las carns, los maltons baren arriba[r] a 28 ll. cadaun, tot un rramat enter. Las parellas baren arribar a 20 ll. tot un rramat. [...] ⁴³

So es que ells se abian de fer lo gasto las donas an arribat a guanyar una paseta y la vida per esporgar y collí rreïms. Los animals de 15 o 16 anys se pagaban a rraó de 35 y 30 doblas cada un y los de 5 a 7 anys se an pagat 55 y 60 doblas so és animals de mitx tom, no dels millos. Aquestos anys sí que era gust lo manajar doblas a aumostas però som estat molt poch los que las abem sebudas aprofita[r]. Quasi tots nos abem cadats ab los mateixos gephos.

Mes lo any 1796 y 97 ja tornaran las mercaderias a baixar quasi al mateix de antas. Lo bi a 10 y 12 pasetas y a 6 ll. lo millor. Lo blat a 7 ll. 10 s. Lo mastall a 6 ll. Lo bestiar, las parellas a 14 y 15 ll.; la nagsia a 7 y a 8 ll.; la cansalada a 14 y 15 s.

Mes lo any 1798 y 99 també [h]a [a]nat poch bé per a aquesta terra perquè lo bi no [h]a tingut gaira preu. Los demás fruits an astat asgarrats.

Mes los anys 1800 y 1801 y 1802 an estat uns anys molt dolens per a aquesta terra per quant no se [h]a [a]sertat collita de r[es]. Tot es estat prou car. Lo forment jo lo bas beura pagar a la plasa de Bilafranca a rraó de 15 ll. y

42. Desconeixem a quina unitat es refereix Bonastre amb aquesta abreviatura.

43. La part final de la pàgina va ser estripada. Continua al full següent amb aquestes paraules.

ancara la justícia lo agué de rracompartir. Lo bi per a beura se pagaba a 15 ll. la càrrega i lo més amfarior a 12 ll. D'aiguardent no sen pogué fer per no aberi bi de sobras però asò no balia rres per a que dingú ne tenia per a bendra sinó molt poch la mitat de la gent babian aygua. Ara lo bestiar, abandonat. Són estats uns anys de molta misèria. La gent no trobaban feina ni caritat aconortats de morirsa de fam.

Mes lo any 1803 y 1804 són estats uns anys tal qual bons peraquè se [h]a collit de tota aspesia. Lo blat si que era car. Lo bi barato però com de bi majorment ni abia tant rrecopa[ra]ba la falta. Lo blat anaba arraó de 7 ll. 10 s. la corteira. Lo mastall y lo furment a 9 ll. Lo bi a 10 y a 12 pasetas lo mallo[r] y per ayguardent a 5 y a 6 pasetas la càrrega. Lo bastià, lo moltó a 15 s. la lliura, lo crastat a 1 l s. 3 d., lo tosino a 16 s. la carnisera.

Los anys 1805 y 1806 y 18[0]7 són estats uns anys regulars de bons ni dolents totas las marcaderias tenian preu, però y [ha] agut molt pagaments y no [h]a cadat res: tans de nats com de morts.

Lo any 1808 y 1809 són estats molt dolent[s] per la causa dels francesos. Abian collyt bastants de fruits, però nos abem aprofitats de poch. Quasi tot nos [h]o an robat y malmès, tant las nostras tropas com los francesos. Los pagaments són estat mols, sens saber de que fer diners per no tenir marcaderias. Se [h]a comensat de posar la fam a la terra, però ne abem aixit. Alguns que eran molt pobras se an tornat rchs y altrás que eran molt rchs se an tornat molt pobras; y [ha] agut molta desigualtat de personas.

Los anys de 1810 y de 1811 són estats molt més dolents per la causa de la gran misèria y aber de anar tot lo floret de la gen a las armas que no abem pogut treballar la mitat de las terras y no abem collit quasi res de fruits. Ara, los poch fruits que se an collit molt cars. Lo blat [ha] arribat a dotsa durus la quartera. Lo bi a 15 y 18 lliuras la càrrega. Lo moltó a tres pasetas la carnisera. Los jornalers treballaban quasi per la vida perquè n'[h]i abia poch y encara no trobaban feina per que la jent no tenian per fer treballar. Ara, que tot su robaban la un a l'altra per manja[r].

Lo any 1812, mol més dolen. Quasi se [h]a mort la tercera part de la jen de fam. Moltas casadas no [h]a cadat dingú per la causa de la gran misèria. La gent no trobaban feina. Ancara que aguesen treballat per la bida. Lo blat arribà a 18 durus la quartera, y tems que no se'n trobaba a cap preu. Se féu pa de binasa sola. Se féu pa de pinyols d'oliba y arrels de gram tot sol; de palla de fasols y de totas las altrás cosas que pugau pensar, y encara ne aguesen tingut a compliment. Se baren courer de totas las malas erbas que pogueu pensar per menjar y aber de beurer aygua quasi totom, per quan, aquest any, se'n collí mol poch bi y la jen se l'agueren de bendrer per manjar. Lo bi també tingué molt preu. Lo [...] era a 20 ll. la càrrega y lo millor [ha] arribat a 30 ll. la càrrega.

Lo any 1813 no fou de molt tant dolent per quant los manteniments no anaban tan cars. Se trobaba feina ys féu una collita tal qual bona de tots fruits. Apareixia que abiam tornat de mort a vida ja se comensaren alguns a tornar los os[s]os a lloch.⁴⁴

* * *

Nota de los preus que an tingut las mercaderias del tems que falta Joseph Bonastre y Domènech comensan lo any 1816 Joseph Bonastre y Brugués. Lo blat sen [h]a collit vestan y [ha] anat 15 ps. y 4 duros lo forment. Lo bi sen ba fe[r] una collita mitgana y ba ana[r] 6 y 7 duros la carga.

Lo any 1817 se ha fet la collita mol dolenta que nos ba colli[r] més que la llebó y lo preu del blat no ha estat més car que lany passat y lo bi [ha] anat 4 y 5 duros la carga.

Lo any 1818 y 19 y 20 se han fet unas collitas tals quals las mercaderias an anat sempre de un preu que mico més o menos però ba veni[r] la constitució y ans ba fe[r] mol malament: robos de pagos. Aquí abiam de paga[r] per lo consum 8 duros cada 6 mesos y també bam abe[r] de paga[r] a[l]gunas muntas perquè acultabam los realistas.

Lo any 1821 se ha fet una collita dolenta ques ba collir sino la llebó y lo blat [ha] anat 14 ps. mestai y 18 lo formen y lo bi 7 y 8 duros la carga.

Lo any 1823 se ha fet una collita bona de blat y de vi lo preu del mestai era 12 ps. Y lo forment 17 ps. Lo bi 4 Ds.

Lo any 1824 y 25 no se ha collit sinó lo blat que bam sembra[r] mes però han sigut de mol mal pasa[r] y lo blat [ha] anat al mateix preu quel altrás any y lo bi 12 y 15 ps. Sino que se na [aquí queda tallada la frase].

Lo any 1826 se ha fet una collita boneta y lo blat [ha] anat 13 ps. Lo mes-tall y a 18 lo formén y lo bi de beura 9 y 10 pasetas la carga y lo de crema[r] 5 pasetas.

44. Els paràgrafs següents, fins a l'inici de la tercera part, van ser escrits per Josep Bonastre i Brugués.

[TERCERA PART]

Noto lo tems que [h]y regit y governat lo comú de Masquefa, jo Joseph Bonastra y Domènech de Santa Magda[le]na junt ab los demás companys.

Primarament, lo any 1785 me donaren lo empleyo de regidor decano encara bibint mon pare y abi, però ja enbalits, mon abi per bell, y mon para perquè estava tolit en lo llit, essent jo manor de 18 anys. Però ab lo meu poch discurs y dels consells de mon pare y abi y algunas altras personas ne bas ayxir sens càurer ab lo més xich delicta.

Mes lo any 1788 me tornan a entragar lo mateix empleyo de regidor decano per a regir y governar dit comú de Masquefa. Los companys eran Joseph Càlichs, regidor segon, y Pau Margarit, regidor tercer, y batlla, Alfonso Lluport. Aques any [h]y agué una disputa ab la bila y lo Sarra[!]et que bolian que lo un dels regidors xich fos al Sarralet y lo altra fos a la bila, ab tal que baren traura un memorial decretat de la Real Audiència que se fesen en ternas de regidors nobas un de la bila y lo altra del Sarralet benint rremes a nosaltres. Y com ja abiam posat los regidors nous en posesió nos ba ser presís lo dir-los-[h]o; y que nos baren retornar de la sala que per aquell any [h]o suspenguésem y lo any següent [h]o fasésem del modo quens [h]o manabant. Y per estar nosaltres allibertats bàrem fer un memorial dien-los que unas quantas casas ques que [h]i abia apartadas de tanta distància de la bila si [h]o podiam pendra per bila o no, y nos decretaren que era bila y borraren aquell memorial.

Lo dia 25 de mars de 1791 me entregan lo empleyo de batlla per a serbir y governar lo comú de Masquefa a mi Joseph Bonastra y Domènech de Sta. Magdalena de dit therma. Y jo essent menor de 25 anys me pensaba poderman defansar de serbir dit empleo. Y també esent fadrí, tiro un memorial a la Real Audiència, y me eixí que noy abia lugar y jo a bista del present me agué de consolar. Lo que me an entregat per dita batllia es: 13 escopetas, dugas pistolas, la bara llarga y una clau de l'arxiu. Las ditas escopetas las [h]y entregadas, una a l'Andreu Estruch, regidor, un[a] altra a la rectoria, una altra al Parallada, un[a] altra al Falip Monner, un[a] altra al espitaler, una altra al Domingo Sabater clabari. Y també li entrego una pistola, un[a] altra a Narsís Viladoms diputat, una altra a Joseph Sabi y Jufre, un[a] altra al Pau Margarit. Y gràsias al Sr. ne abem també ayxit sens càurer ab lo més xich delicta.

Mes lo any 1794 me tornan a encaregar lo empleyo de regidor decano també per a regir y governar dit comú de Masquefa. Los companys aran: regidor segon, Narsís Sitjas; y Pau Pons, regidor xich; y Pera Balls, batlla. Aquest trenit [sic] ba ser lo que abem tingut més feina de l'ofisi, que és estada la guerra de Fransa entre aques any i lo binent se [ha] agut de fer en lo comú de Masquefa la següent: lo any 1794, al mars aguérem de fer dos matxos per dita cam-

panya, y enbiar-los allí a costas nostras. A l'abril aguèrem de fer un soldat també per dita campanya, també a costas y despesas nostras; quel bàrem fer ab diners. Al juny de dit any nos demanaren 12 omas per anar a sumatent per dita campanya. Aquí baren ser las quimeras quant aguèrem de enbiar buscar tota la [...] ⁴⁵ posan-los pena de la bida que tots aguesen de comparèixer a la bila. Y lo albarot que [h]i agué quant forent la gent a la bila, no bolenti dingú anar, dient que si'ls treyan ab rredolins que matarian a la justisia encara que aguesen de morir penjats, altrás que no [h]i nirian encara que [e]ls penjasen allí mateyxs. Y agué de comaparèixer lo s[enyo]r rector. Y quant Déu bolgué, sesà dit albarot. I [e]s rresolgué de anar-[h]i un regidor per capità, y donar-los un jornal crascut y a tots, y cada mes mudar-se, y aloras se n'oferiguerent més que no n'abian menester. De jornal se'ls donaba mitx durí a cada un. Y asò durà tres o quatra llebas. A después, lo any següent, aguèrem de fer micalets també per dita campanya. A Masquefa an férem 9. També [h]y agué algo de albarot, però com la gent ja [h]y estabant cuits, no durà. Y també als férem ab diners qui 30 ll. qui 40 ll.; an fin, n'[h]i abia de tots preus. Aquestos lo Rei los pagaba si nos que lo cumí [sic] donaba un tant al Rei. Y al mateix any 95 se aplagà la campanya en Fransa y totom se rretirà a casa seba.

Mes lo any 1797 me an entregat lo empleyo de síndich procurador per lo comú de dita bila de Masquefa. Aquestus tres anys sí penso que estaré descansat si las pusas no'm picant. Ayxis [h]o bulga Déu. Aquest any bingué un nou pagament en nom de sensos a Catarina Biladoms, y beient que era sobra de unas rrebasas de binyas y, com [h]i [h]a tantas y non demanaban cap més, se [h]a rrasolt pagaro del comú ab lo pagta que sin demanaban de altrás que aquest pago se agués de encarga[r] sobra dita Catarina y cada un pagaria lo seu. Asò se trobarà a la [?]abella de dit any. Lo ques demana es 2 ll. 5 s. cad[a] any.

Mes lo any 1802 me an donat lo ampleo de regidor decano també per a regir y governar dit comú. És estat un any dels que abia tingut més feina sobras de la binguda del monarca. Primerament la comensàrem al mes de abril en aber de aprontar las probisions per la carretera de gent y animals. Se és feta noba des de l'guala[da] hasta Bruch, Esparraguera, fins y Martorell. Aquest sí que tot [h]o [h]a pagat lo rey. Lo dia 10 de 7bra. a la nit ba dormir en Martorell, lo rei y sa muller junt ab sa família y tota sa noblesa. Y bas anar junt ab ma muller allí b[e]jérem thotas las personas reals que anaban a Barzelona per afactuar lo casament del príncep Farnando setè.

Mes lo any 1805 me an tornat entregar lo empleo de regidor es estat un any de molta feina per causa de mols pagaments de tots cantons.

45. Segurament aquí falten una o diverses paraules.

Mes los anys 1810 y 1811 me baren donar lo empleo de síndich. Són estats uns anys molt dolens per la justícia per causa de la guerra, y per totom, però com jo era síndich m'[h]o miraba ab diferència però també n'[h]i agué per a mi com per los altres.

Mes lo any 1813 se féu las constitució o llei noba que consta en lo poble del llibre constitucional que porta gust lo llegirlo. Aquest any se comensà de fer lo ajuntament ab la forma que porta la constitució. També bas surtir per regidor decano junt ab Domingo Sabater, altre regidor, y Jaume Mir, batlle, y Joseph Moner, síndich. Acabat lo dit any, tots los altres ne baren surtir però jo mi bas aber de cadar per a serbir del mateix anpleo per lo any 1814. Aquestos anys sí que an estats llarchs per la causa de moltas tribulacions de las tropas.⁴⁶

* * *

Noto lo tems que y regit y governat lo comú de Masquefa jo Joseph Bonastre y Brugues de Sta. Madalena juny [sic] ab los demás companys.

Primerament me an donat lo enpleo de regidor decano lo any 1826 tenin la edat de 23 anys tenin per batlle lo Joseph Castells, lo regidor segon, Joseph Torres, lo regidor Arcis Martí, síndich procurador, Grabiél Galseran, diputat Andreu Estruch.

46. Els paràgrafs següents fins al final van ser escrits per Josep Bonastre i Brugués.

BIBLIOGRAFIA CITADA

- BONNASSIE, Pierre (1979): *Catalunya mil anys enrera (Segles X-XI)*. Barcelona, Edicions 62, 2 vol.
- CASTELLAR-GASSOL, J. (1989): *Castellolí. Mil anys d'Història*. Castellolí, Amics de Castellolí-Ajuntament.
- COLOMÉ FERRER, Josep (1992): «Estructura de la propiedad y crisis agraria a finales del siglo XIX: la comarca del Penedès», a: GARRABOU, Ramon (coord.): *Propiedad y explotación campesina en la España contemporánea*. Madrid, Ministerio de Agricultura, p. 237-260.
- COLOMÉ FERRER, Josep (ed.) (1997): *Els mons d'Isidre Mata del Racó. Notes d'un propietari pagès al Penedès de la fi de l'Antic Règim*. Sant Sadurní d'Anoia, Institut d'Estudis Penedesencs-Ajuntament de Sant Sadurní.
- FONTANA LÁZARO, Josep (1980): «Estudi introductorio», a: *La Junta de Subsistències dels corregiments de Lleida, Cervera, Talarn, Manresa, Igualada i Vic durant la Guerra del Francès (1809)*. Igualada, CECI.
- FONTANA LÁZARO, Josep (1981): «Qui va pagar la Guerra del Francès?», a: *La Invasió Napoleònica*. Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona.
- GUTIÉRREZ POCH, Miquel (1992): «La propiedad de la tierra en una comarca de la Cataluña interior: "l'Anoia" en la segunda mitad del siglo XIX», a: GARRABOU, Ramon (coord.): *Propiedad y explotación campesina en la España contemporánea*. Madrid, Ministerio de Agricultura, p. 293-324.
- IGLÉSIES, J. (1938): *Assaig sobre l'extensió de la comarca d'Igualada*. Igualada, Centre d'Estudis Comarcals.
- MERCADER RIBA, J. (1960): *Catalunya napoleònica*. Barcelona, Rafael Dalmau, editor.
- (1978): *Catalunya i l'imperi napoleònic*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- PASCUAL, Pere (1980): «Carlisme i societat rural. La Guerra dels Set Anys a la Conca d'Òdena», *Recerques*, núm. 10, p. 51-91.
- (1990): *Agricultura i industrialització a la Catalunya del segle XIX. Formació i desestructuració d'un sistema econòmic*. Barcelona, Crítica.
- RIUS SERRA, José (1945-1981): *Cartulario de «Sant Cugat» del Vallès*. Barcelona, CSIC.
- SEGURA, Joan (1907-1908): *Historia de Igualada*. Igualada, Estampa Subirana.
- TÈRMENS GRAELLS, Miquel (1991): «Masquefa», a: TORRAS I RIBÉ, Josep M. (coord.): *Història de l'Anoia*. Manresa, Parcir, vol. II, p. 141-149.
- TÈRMENS SAMSÓ, Josep; VALLS JUNYENT, Francesc (1987): «La Guerra del Francès en un poble de la comarca de l'Anoia. "Notas" del Dr. Pere Solanllonch, rector de Pierola». *Miscel·lanea Aqualatensia*, núm. 4, p. 111-151.
- TORRAS I RIBÉ, Josep M. (1982): *Sometents, exèrcit i poble a les batalles del Bruc. Apunts sobre l'organització de la resistència catalana contra els francesos l'any 1808*. El Bruc, Ajuntament del Bruc.
- TORRES, Xavier (2000): *Els llibres de família de pagès. Memòries de pagès, memòries de mas (segles XVI-XVIII)*. Girona, CCG edicions-Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines.

